

Region Västerbotten, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Utvärdering av sommaren 2023

Sjukhusvård och primärvård

Sammanfattning

Under veckorna 23–34 har i huvudsak akut verksamhet samt utredning och behandling av angelägna sjukdomar bedrivits. Regionen har i snitt under sommaren haft färre vårdplatser öppna vid länets tre sjukhus och sjukstugor jämfört med motsvarande period förra året. Ett fåtal hälsocentraler (inklusive Primärvårdsjour i Umeå) och öppenvårdsmottagningar på sjukhusen har haft stängt och övriga har haft neddragen verksamhet.

Beläggningen och vårdtyngden har varierat mellan verksamheterna men ett övervägande antal av verksamheterna på sjukhusen och i primärvården har i utvärderingen angett att både beläggning och vårdtyngd varit ansenlig eller tung, men bedömningen är att patientsäkerheten har kunnat upprätthållas vid de flesta tillfällen och att arbetsmiljön trots allt varit förhållandevis bra.

Målsättningen är att regionens medarbetare ska få ut fyra veckors sammanhängande semester under juni, juli och augusti och att medborgarna ska känna trygghet med den akuta verksamhet som bedrivs under sommaren. Endast ett fåtal verksamheter anger att man inte kunnat erbjuda huvudsemester under sommarperioden, men övervägande del av verksamheterna har bedömt att bemanningssituationen blev som planerat.

Daglig styrning på alla enheter eller dagligen återkommande samordningsmöten av vårdplatser, operationer och akutmottagning både inom och mellan sjukhusen har varit mycket viktigt för snabb och effektiv omfördelning av resurser. Samarbetet både inom och mellan sjukhusen har över lag fungerat väldigt bra och kännetecknats av ett gemensamt ansvarstagande och respektfull ton.

En enkät för utvärdering av sommaren 2023 har skickats ut till 29 verksamheter inom sjukhusvård samt 15 verksamheter inom länets primärvård. Inom sjukhusvård har det varit med hundra procents svarsfrekvens och 80 procent inom primärvården. Hjälpmedelsverksamheten, Habiliteringscentrum, Arbets- och beteendemedicinskt centrum samt tandvården är inte inkluderade i genomförd utvärdering. Utvärderingen har även kompletterats med en sammanställning från PKS där en jämförelse mellan somrarna 2023, 2022 och 2021 gjorts avseende vårdtillfällen, vårdplatser, medelvårdtid och belägningsgrad.

I utvärderingen har en fråga huruvida dialog med och inhämtande av synpunkter från lokala representanter i VSG har skett inför besvarandet av frågorna i enkäten. På den frågan svarar 75 procent av verksamheter inom sjukhusvård och 83 procent av de som svarat i primärvård att sådan dialog har genomförts.

Sammantaget har sommaren inom sjukhusvården varit ansträngd vid en majoritet av våra slutenvårdsenheter men bedömningen är att patientsäkerheten har kunnat upprätthållas vid de flesta tillfällen och att arbetsmiljön trots allt varit förhållandevis bra. Bemanningssvårigheter har varit den starkast bidragande orsaken och såväl vårdpersonal som chefer har sträckt sig till det yttersta för att hantera situationen. Samarbetet mellan enheter och inom länet har fungerat väl. Sommarsituationen för sommaren 2023 inom primärvården visar likt slutenvården en förbättring avseende söktryck och vårdtyngd, arbetsmiljö och bemanning i jämförelse med sommaren 2022, även om det finns variationer över länet.

En tidigarelagd sommarplanering kommer att påbörjas under hösten i syfte att förbättra läget inför sommaren 2024.

Sjukhusvård

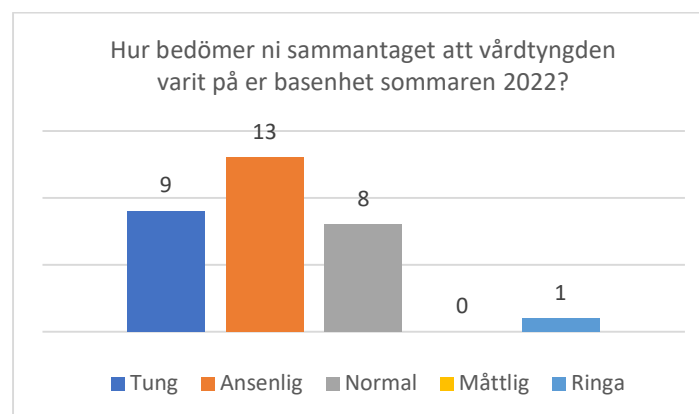
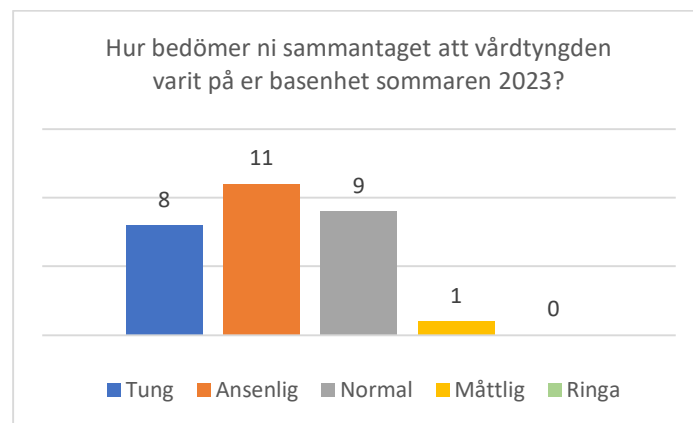
Nedan följer en redovisning av de svar som verksamheter inom sjukhusvården lämnat i enkäten.

Vårdtyngd

Vårdtyngdssituationen har sammanfattningsvis sommaren 2023 präglats av en övergripande hög vårdtyngd, under inledningen av sommaren var belastningen extrem särskilt på grund av neddragna vårdplatser.

65 procent av verksamheterna uttrycker att vårdtyngden varit anseilig eller tung under stora delar av sommaren med få eller inga perioder med lättnader, om än det är stora variationer inom länet och mellan avdelningar/mottagningar. Bristen på vårdplatser har varit stor och resulterat i överbeläggningar samt satellitpatienter utlokaliserade till andra avdelningar. Förlossningsverksamheten har även upplevt sin årliga peak under sommarperioden, vilket påverkat belastningen på BB-avdelningen. Trycket på akuten har i perioder varit högt och påverkats av att primärvårdsjouren varit stängd.

Sett i jämförelse med sommaren 2022 bedöms vårdtyngden vara ungefär densamma 2023, men viss tendens till förbättring.

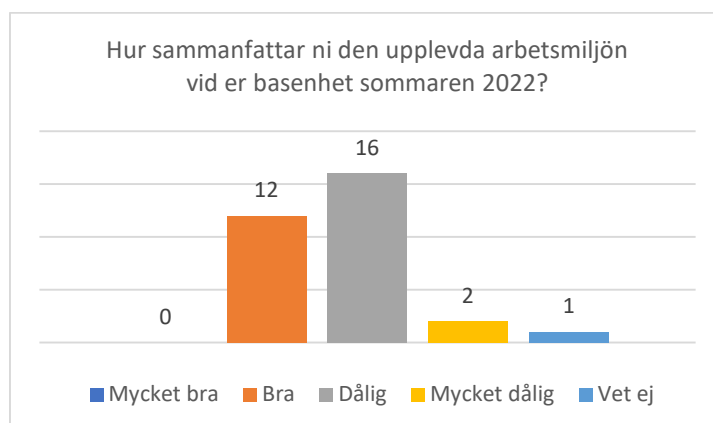
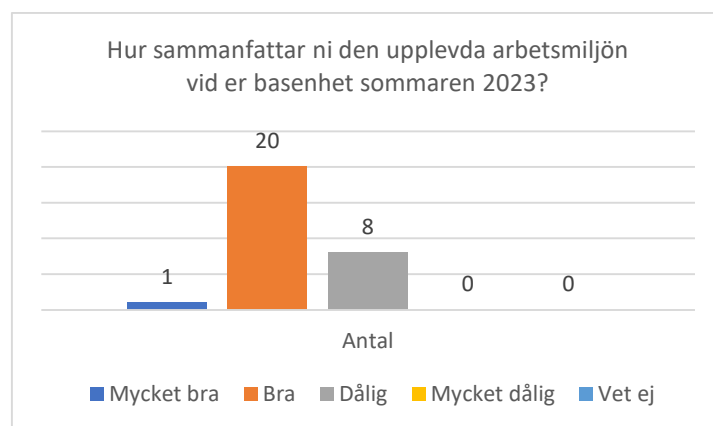
4 av 29 verksamheter uttrycker att covid-19 haft inverkan på vårdtyngden. Vissa anger att vårdtyngden direkt påverkats av covid-infekterade patienter och någon anger att covid-smitta bland personalen som resulterat i högre grad av sjukfrånvaro och därmed minskad bemanning.

Arbetsmiljö

Trots att vårdtyngden varit hög under sommaren visar utvärderingen att 27 procent av verksamheterna upplever att den upplevda arbetsmiljön varit dålig, vilket är en kraftig förbättring mot föregående år då 58 procent av verksamheterna upplevde att arbetsmiljön under sommaren 2022 varit dålig eller mycket dålig. Trots hög arbetsbelastning i många delar av vårdverksamheten så upplevs en acceptabel till god arbetsmiljö, medan andra har kämpat med brist på personal och överbeläggningar. Till skillnad mot sommaren 2022 uttrycker endast fåtal verksamheter att covid-19 haft inverkan på den upplevda arbetsmiljön.

Även denna sommar uttrycks en obalans mellan tillgängliga vårdplatser och det reella behovet. Satellitöverbeläggningar påverkar arbetsmiljön då medarbetare ofta kan uppleva att de saknar kompetens att ta hand om patienten på bästa sätt. I flera verksamheter har chefer som är legitimerade sjuksköterskor arbetat kliniskt under stora delar av sommaren vilket lett till en upplevelse av avsaknad av en chef att vända sig till.

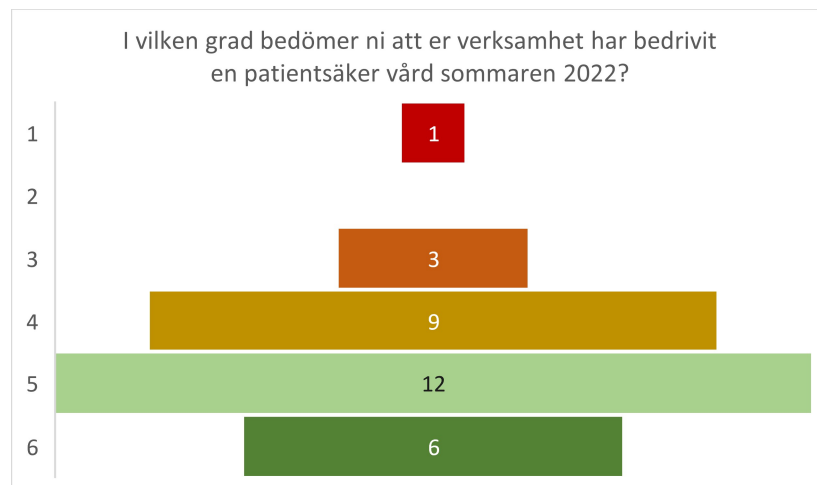
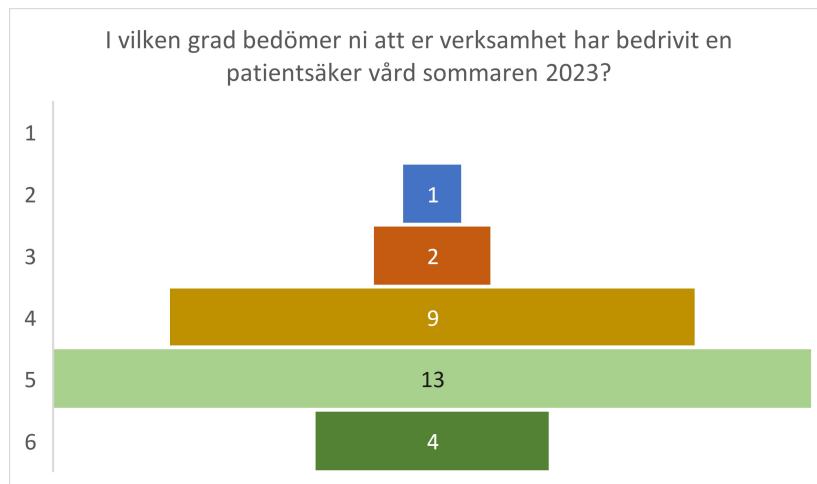
Det finns dock en stor variation i upplevd arbetsmiljö mellan verksamhetsorter, mellan olika avdelningar/mottagningar och mellan yrkesgrupperna. Arbetsplatser som uttrycker arbetsmiljön som dålig anger att orsakerna är kopplade till underbemanning, oerfarna vikarier, förändring i arbetstidsförläggning med kort varsel på grund av sjukfrånvaro etc. Vissa verksamheter uttrycker att flera medarbetare tagit på sig så många extrapass att de inte kunnat få ordentlig återhämtning.

80 procent av verksamheterna uttrycker att de noterat skillnader i arbetsbelastning mellan yrkesgrupperna under sommaren, där omvårdnadspersonal och första linjens chefer haft mycket hög arbetsbelastning men det framkommer även för andra kategorier som läkare och vårdadministrativ personal. Även här ses skillnader mellan olika avdelningar/mottagningar och olika yrkesgrupper.

Patientsäkerhet

På frågan i vilken grad verksamheten bedömer att de bedrivit en patientsäker vård angav 87 procent av verksamheterna värde 4 eller högre på den 6gradiga skalan (6 = i hög utsträckning patientsäker 1 = i låg utsträckning patientsäker).

I fritextsvar där verksamheten getts möjlighet att ge konkreta exempel på patientsäkerheten brustit så som att patienter drabbats av vårdskador eller risk för vårdskador framkommer inte att sådana situationer uppstått. I de flesta fall beskrivs dock sådant som skulle kunnat leda till brister i patientsäkerheten, men där ingen särskild händelse inträffat.

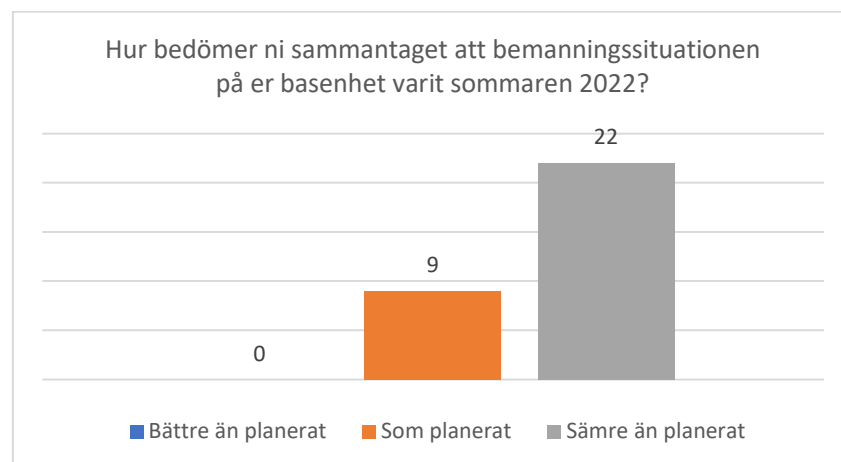
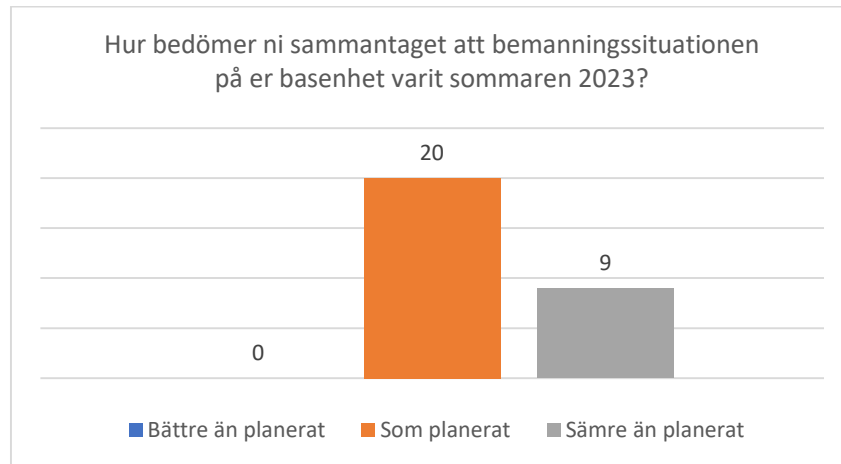
Flera svarar att samtliga personalkategorier har gjort sitt yttersta för att ge patienterna en säker vård. Men med hög omsättning på patienter, tidiga utskrivningar, satellitpatienter där omplaceringar mellan enheterna sker under jourtid, personalbrist och vårdplatsbrist blir en del av vardagen så ökar risken för att bedriva patientsäker vård.

Bemanning

Det är av största vikt att på arbetsplatsen föra en dialog om fördelningen av ledigheter mellan medarbetarna och även att låta arbetsgruppen vara med och fördela och planera sina ledigheter, vilket framkommer i utvärderingen att de flesta verksamheterna har gjort. Uttag av föräldraledighet uttrycks som ett hinder för att möjliggöra en god planering.

Tillskillnad mot sommaren 2022 då 71 procent av verksamheterna angav att bemanningssituationen varit sämre än planerat under sommarperioden, visar årets utvärdering att 70 procent av

verksamheterna menar att bemanningssituationen varit som planerat. Trots det beskrivs att på olika håll har det varit problem med oplanerad frånvaro och att verksamheterna går in i sommarplaneringen inför med vakanser som försvårat planeringen.

28 av 29 verksamheter anger att huvudsemester har kunnat erbjudas till samtliga medarbetare under perioden 1 juni – 31 augusti. I den verksamhet där huvudsemester inte erbjudits medarbetare menar svarande verksamhet att medarbetare frivilligt flyttat sin semester utanför perioden i utbyte mot extra sommarersättning.

Oplanerad frånvaro, låg bemanning och brist på personal ledde till att 13 av totalt 29 verksamheter har tvingats avbryta semester för någon av sina medarbetare under perioden 1 juni - 31 augusti.

Sommarersättningar har varit ett verktyg för att bättre kunna få till en planering avseende bemanningen, vilket tillämpats i 80 procent av verksamheterna. 10 av 29 verksamheter har mottagit stöd i form av extern schemagenomgång och översyn av sommarplaneringen inför beslut att tillämpa sommarersättningar i verksamheten. På frågan vad som hade krävts för att verksamheten skulle kunna undvika att tillämpa någon form av sommarersättningar svarar de flesta att det måste till en ökad grundbemanning men även bättre tillgång på vikarier samt att planering måste ske tidigare.

Inför nästa år förväntas stora utmaningar med de nya arbetstidsreglerna vilket innebär att förutsättningarna behöver beslutas och planeras tidigare. Det betonas vikten av att gemensamt arbeta för bättre nyttjande av resurser inom slutenvården för att komma ifrån satellitsystemet. Verksamheten uttrycker en önskan om ett bättre system för schemaläggning och transparens kring förutsättningarna för sommaravtal. Detta i kombination med kraftfullare insatser för rekrytering, tidigare och tydligare beslut kopplat till vårdplatser är sådant som nämns som förbättringsområden inför sommaren 2024.

Inför sommaren 2023 infördes ett nytt bonuserbjudande som innebar att medarbetare som tillfrågats att bidra till planeringsprocessen i tidigt skede och som innan den 15 mars tackar ja till 5 eller 10 extra pass utöver sin ordinarie arbetstid under perioden v.23–34 erbjöds en kontantbonus.

Sammanfattningsvis uttrycker verksamheten att det införda bonuserbjudandet haft en positiv effekt på sommarplaneringen inom vården. Många medarbetare har tagit del av erbjudandet, vilket har underlättat bemanningen och skapat lugn bland personalen. Effekten varierar något beroende på avdelning och arbetstidsmodell, även om vissa chefer har upplevt ökad arbetsbelastning i samband med planeringen. För vissa medarbetare har erbjudandet varit en välkommen morot, medan andra har haft olika åsikter om hur passen bäst bör fördelas för att kombinera arbete och semester på ett optimalt sätt. Generellt sett har erbjudandet bidragit till en tidigare och smidigare sommarbemanning, vilket uppskattats av både chefer och medarbetare.

Samarbete

Generellt så upplever verksamheterna att samarbetet inom länskliniker, mellan basenheter och sjukhus fungerat bra under sommarperioden. Det har funnit en gemensam ambition att lösa de problem som uppstått och verksamheter har hjälpt varandra över klinikgränser, om än det funnit situationer där bristande kommunikation skapat problem. En förbättring som förs fram är att rutiner och arbetssätt måste informeras tydligt till vikarier.

Överlag bedömer verksamheterna inom sjukhusvården att samarbetet med primärvården har fungerat väl, även om 65 procent av verksamheterna uttrycker att begränsning av utbud (stängning alternativt neddragning) inom Primärvårdens verksamheter sommaren 2023 har påverkat deras verksamhet i någon omfattning. Det har kopplat till stängning av Primärvårdsjour i Umeå uttryckts en ökad belastning på sjukhusets primärjourer och ett ökat tryck på akuten samt att det spiller över på specialistmottagningar inne på sjukhuset. I södra Lappland har neddragningar och oerfaren personal i vissa fall lett till onödiga patienttransporter. I Skellefteå uttrycks en ökad handläggning av patienter som normalt sett söker sig till primärvården.

Samarbetet med kommunal hälso- och sjukvård och den kommunala biståndsidan (det som berör SoL och LSS) bedöms med vissa undantag fungerat bra eller mycket bra. Bemanningssvårigheter i den kommunala verksamheten har märkts av. I vissa fall har det varit långa handläggningstider har det exempelvis inneburit återkommande patienter med behov av kommunala insatser. Några uttrycker att det blivit klart förbättrat avseende Umeå kommun och hemgångar där verksamheten denna sommar sett stor skillnad på hur det gått att "ta hem" patienter. På den kommunala biståndssidan uttrycks att samarbetet varierar mycket beroende på vilken handläggare som verksamheten kommer i kontakt med.

Det interna samarbetet mellan verksamhetsområde Service och Hälso- och sjukvården har generellt fungerat bra eller mycket bra under perioden. Endast ett fåtal allvarliga driftsstörningar har inträffat och då har service åtgärdat problemen. Vad gäller tillgängligheten på serviceorganisationen (tvätt, städ, material, fastighetservice, patienttransport, bemanningsservice, id-foto etc.) är det tydligt att det har funnits områden som har fungerat väl, medan andra har behövt förbättras. Städning och materialförsörjning verkar vara två områden som har varit särskilt utmanande på vissa platser. Exempel på sådant som framkommit är att det finns behov av fler transportörer och önskan om längre bemanningstider för patienttransport samt bristande städning i vissa lokaler, särskilt på patientverksamheter.

Samordningsmöten och MVA-funktion

Verksamheter vid länets tre sjukhus har tillämpat dagligen återkommande samordningsmöten av vårdplatser, operationer och akutmottagning, både inom och mellan sjukhusen. Det har varit mycket viktigt för snabb och effektiv omfördelning av resurser. Samarbetet både inom och mellan sjukhusen har över lag fungerat väldigt bra och kännetecknats av ett gemensamt ansvarstagande och respektfull ton mellan inblandade. Den MVA funktion (Medicinskt vårdplatsansvarig läkare) som inrättades sommaren 2021 har fungerat bra men det finnas ett önskemål om att effektivisera MVA-funktionen och förbättra informationsflödet för att underlätta beslutsprocessen kring överföring av patienter mellan sjukhusen.

Slutsats

Sammantaget har sommaren inom sjukhusvården varit ansträngd vid en majoritet av våra slutenvårdsenheter men bedömningen är att patientsäkerheten har kunnat upprätthållas vid de flesta tillfällen och att arbetsmiljön trots allt varit förhållandevis bra. Bemanningssvårigheter har varit den starkast bidragande orsaken och såväl vårdpersonal som chefer har sträckt sig till det yttersta för att hantera situationen. Samarbetet mellan enheter och inom länet har fungerat väl. En tidigare lagd sommarplanering kommer att påbörjas under hösten i syfte att förbättra läget inför sommaren 2024.

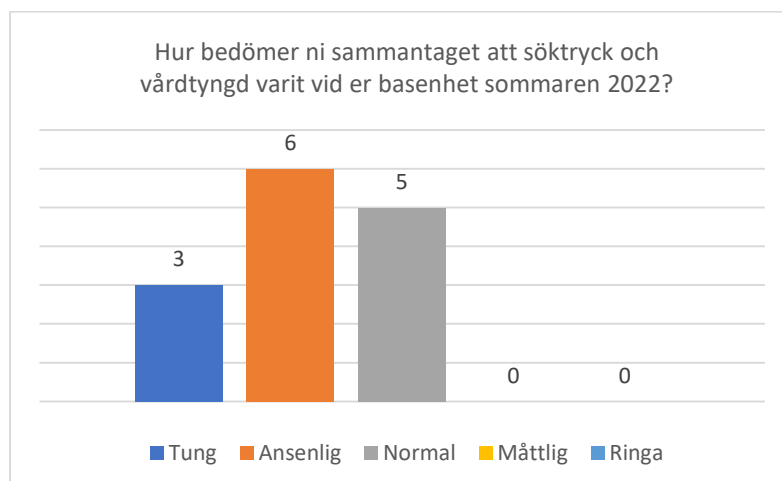
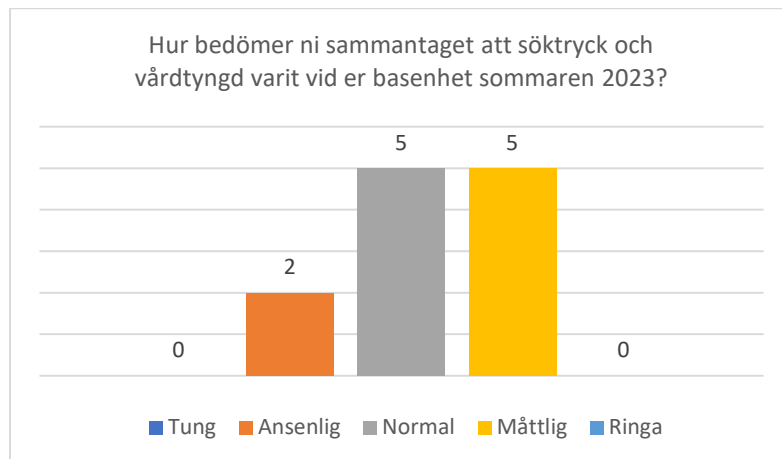
Primärvård

Nedan följer en redovisning av de svar som verksamheter inom regionens primärvård lämnat i enkäten.

Vårdtyngd och söktryck

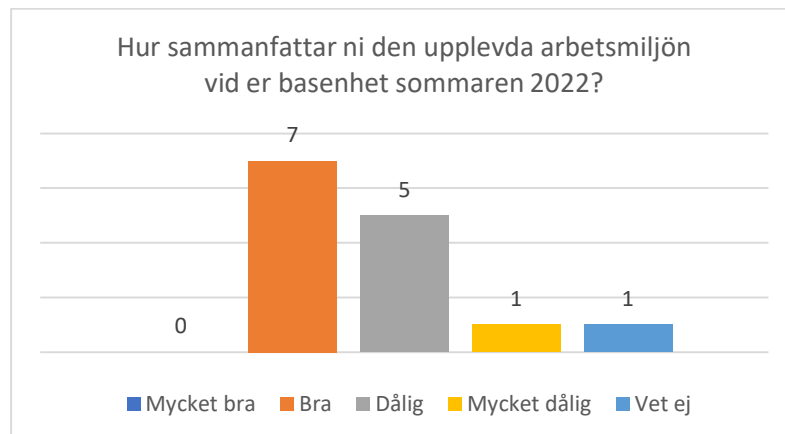
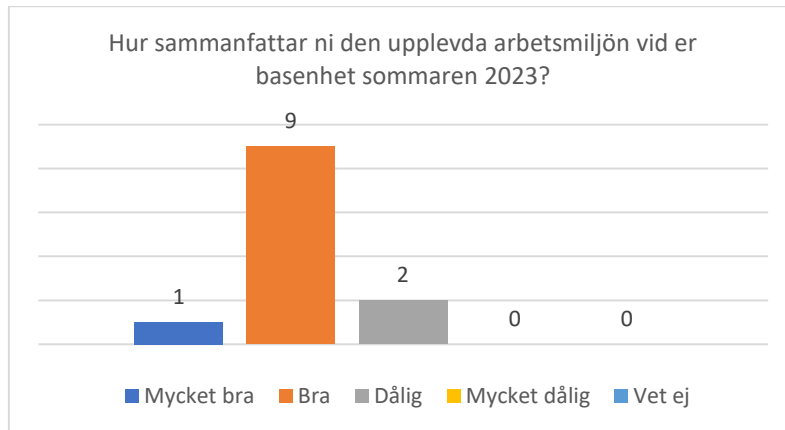
Inom den regiondrivna primärvården bedömer mer än 80 procent av verksamheterna att det sammantagna söktrycket och vårdtyngden varit normalt eller måttligt under sommaren 2023, vilket är en väsentlig förbättring mot föregående sommar. Det finns variationer mellan olika veckor och beroende på om det är stad, kust eller inland – men generellt upplevs ett lägre söktryck, framför allt på telefon. För 1177 finns en upplevd skillnad mellan 1177 på telefon och 1177direkt, men båda uppger ojämnt söktryck där det var mycket i början av sommaren. Inom 1177 på telefon Västerbotten har söktrycket upplevts som lägre än förväntat, men 1177direkt beskrivs söktrycket som oerhört tungt vissa veckor då invånarna upplevt att man inte kunnat komma fram till sin ordinarie vårdgivare.

Covid-19 har inte har någon inverkan på söktryck och vårdtyngd inom den regiondrivna primärvården under sommaren 2023.

Arbetsmiljö

Utvärderingen visar att inom den regiondrivna primärvården upplever över 80 procent av de som svarat att arbetsmiljön under sommaren 2023 varit bra eller mycket bra, trots att det på vissa håll varit låg bemanning i verksamheten på grund av svårigheter att rekrytera vikarier och i vissa fall sjukfrånvaro.

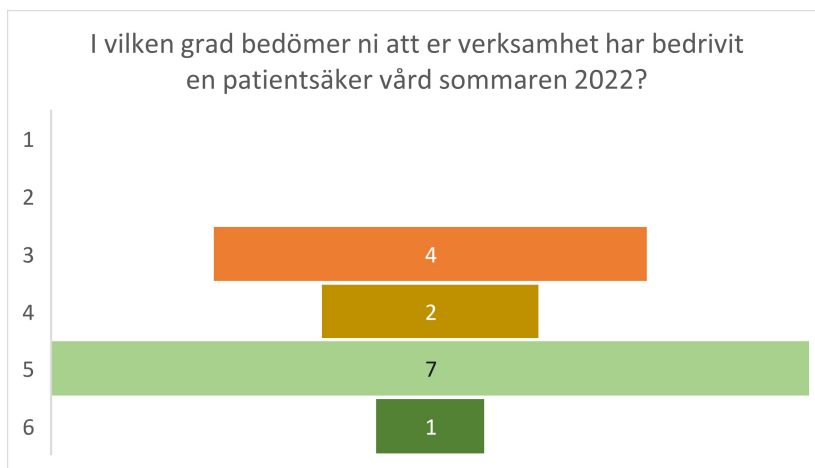
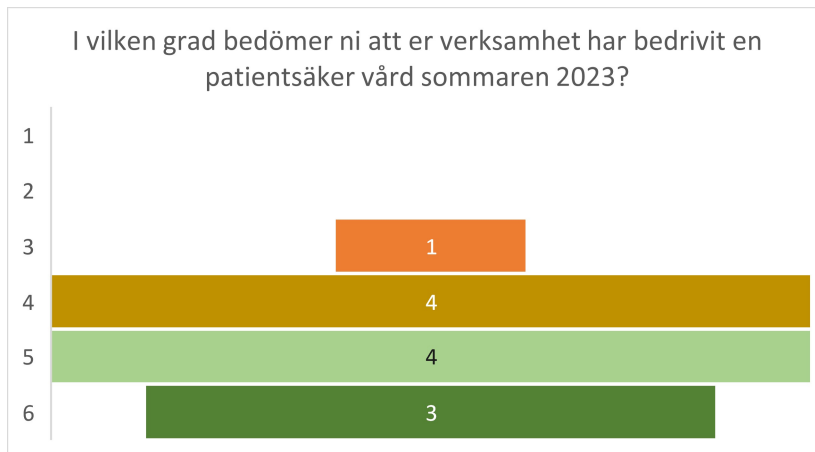

Verksamheterna till uttrycker att de noterat skillnader i arbetsbelastning mellan yrkesgrupperna under sommaren. Läkare och sjuksköterskor har haft en högre arbetsbelastning medan andra yrkesgrupper såsom kuratorer, sjukgymnaster och undersköterskor vad som beskrivs som en mer normal arbetsbelastning.

Covid-19 har inte har någon inverkan på arbetsmiljön inom den regiondrivna primärvården under sommaren 2023.

Patientsäkerhet

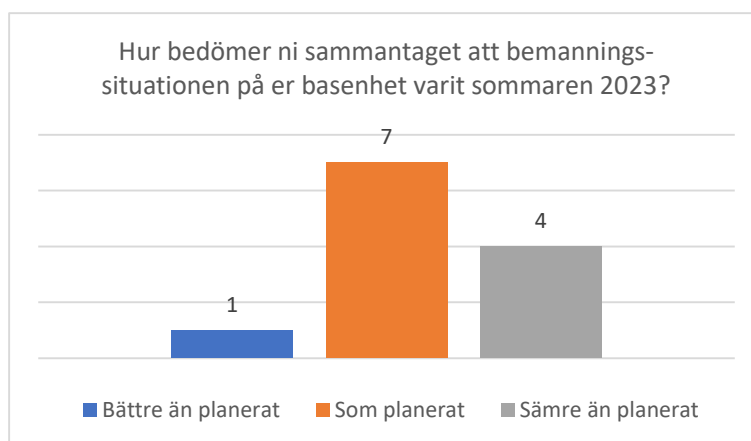
På frågan i vilken grad verksamheten bedömer att de bedrivit en patientsäker vård angav 91 procent av verksamheterna värde 4 eller högre på den 6gradiga skalan (6 = i hög utsträckning patientsäker 1 = i låg utsträckning patientsäker) för sommaren 2023, vilket är en förbättring mot sommaren 2022.

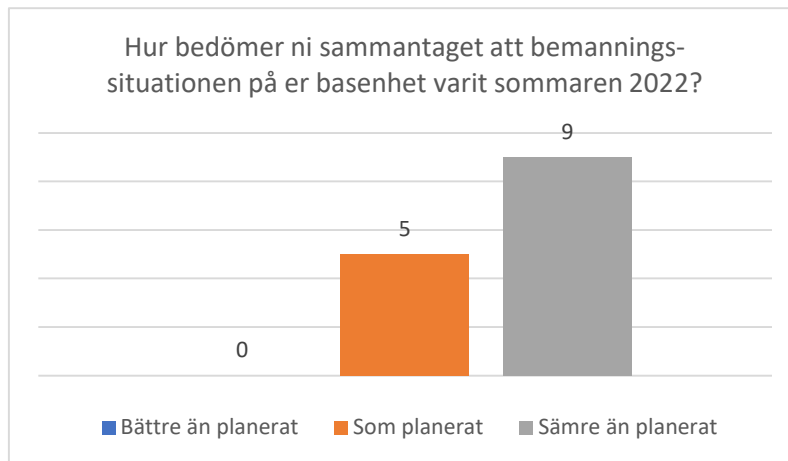

I fritextsvar där verksamheten getts möjlighet att ge konkreta exempel på patientsäkerheten brustit så som att patienter drabbats av vårdskador eller risk för vårdskador framkommer inga sådana. Däremot beskrivs vissa exempel där tillgängligheten brustit med anledning av personalbrist.

Bemanning

66 procent av verksamheterna anger att bemanningssituationen varit som planerat eller bättre än planerat under sommarperioden. Denna sommar beskrivs mer som en "normalsommar" med relativt låga nivåer av sjukfrånvaro och annat som påverkat bemanningen, men som tidigare svårt att rekrytera sommarvikarier och en problematik med att primärvården inte fått svar på flertalet avrop för att täcka upp vakanta utrymmen med inhyrd personal.

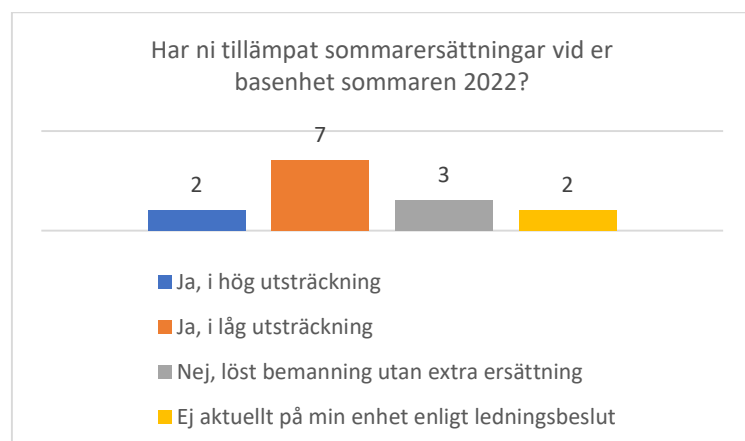
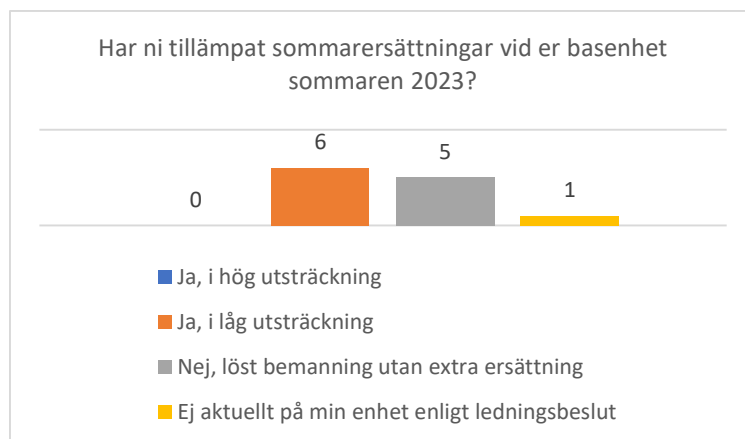

Utvärderingen visar att i 90 procent av verksamheterna som svarat inom primärvården uppger att man kunnat erbjuda huvudsemester till sina medarbetare under perioden 1 juni – 31 augusti. Arbetsgrupperna inom primärvården uppges ha varit delaktiga i att fördela och själva bidra till att förlägga sommarledigheten.

Endast en verksamhet anger att det funnits medarbetare i verksamheten som tvingats avbryta påbörjad semester.

50 procent av verksamheterna anger att de tvingats tillämpa sommarersättningar för att lösa bemanningssituationen. På frågan vad som hade krävts för att verksamheten skulle kunna undvika att tillämpa någon form av sommarersättningar svarar de flesta precis som i sjukhusvården att det måste till en ökad grundbemanning men även bättre tillgång på vikarier samt att planering måste ske tidigare.

Det som bedöms måste förbättras i planeringsprocessen för 2023 är att planering påbörjas tidigare, tydligare riktlinjer kring semesterperioder och högre delaktighet från personalen i planeringen. Men även mer samarbete mellan enheterna, att uppdrag från sjukhusvård till primärvård kommuniceras i god tid, anställning av andra kategorier exempelvis läkarassistenter etcetera.

Samarbete

Allmänt så upplever primärvårdsverksamheterna att samarbetet med basenheter inom slutenvården fungerat bra under sommarperioden, om än det finns några exempel på när det fungerat sämre. De situationer där primärvården upplever att det fungerat dåligt eller mycket dåligt avser brister i information gällande patienter som flyttats flera gånger samt en upplevelse av överföringar/inremisser från slutenvården på ärenden som primärvården normalt sett inte handlägger.

Samarbetet med kommunal hälso- och sjukvård och den kommunala biståndsidan (det som berör SoL och LSS) bedöms med vissa undantag fungerat bra eller mycket bra. Bemanningssvårigheter i den kommunala verksamheten har märkts av och en verksamhet uttrycker att kommunerna bör förbättra inskolning av ny personal.

Slutsats

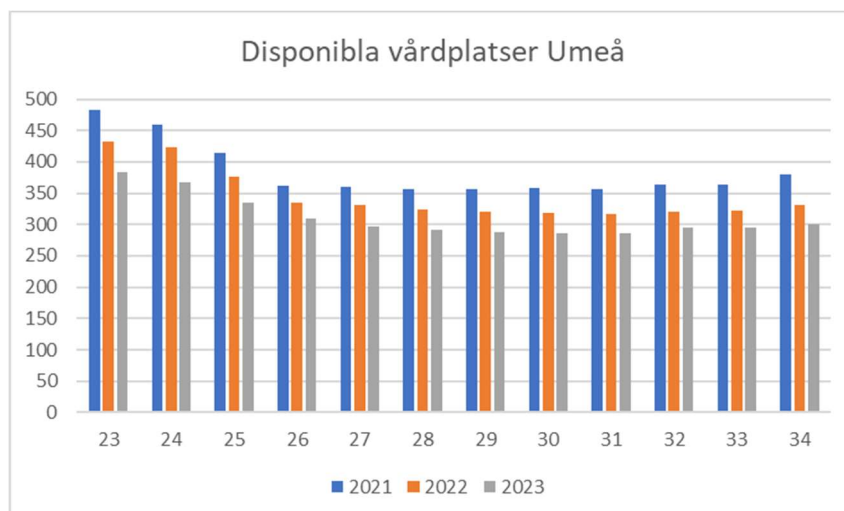
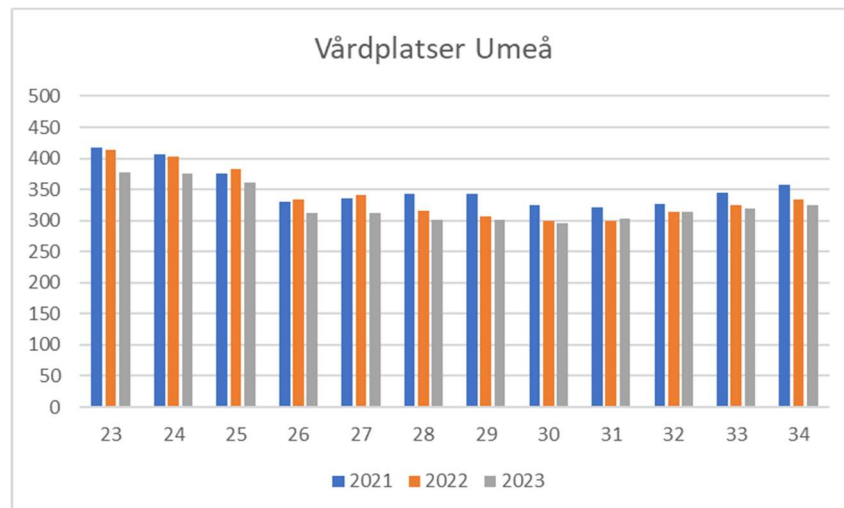
Sommarsituationen för sommaren 2023 inom primärvården visar likt slutenvården en förbättring avseende söktryck och vårdtyngd, arbetsmiljö och bemanning i jämförelse med sommaren 2022, även om det finns variationer över länet.

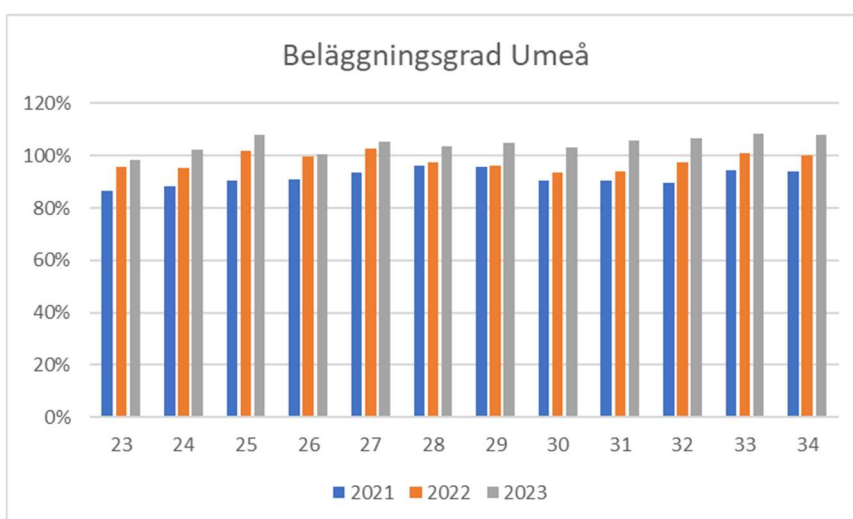
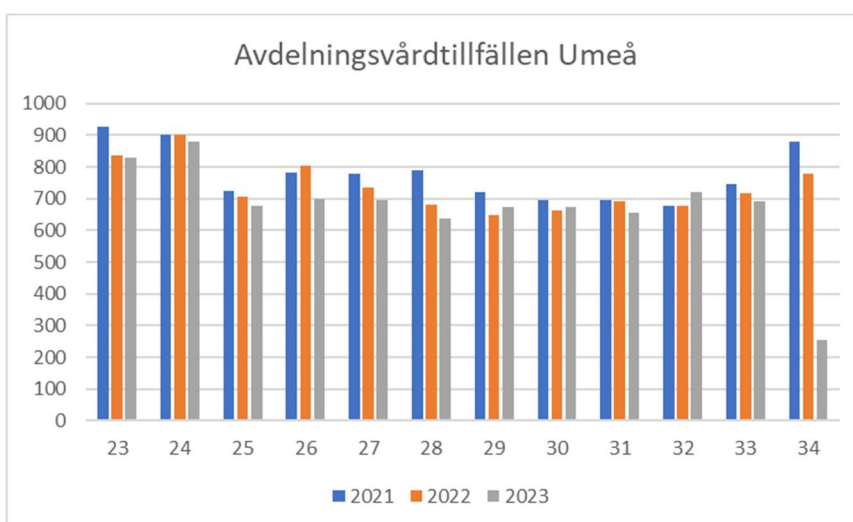
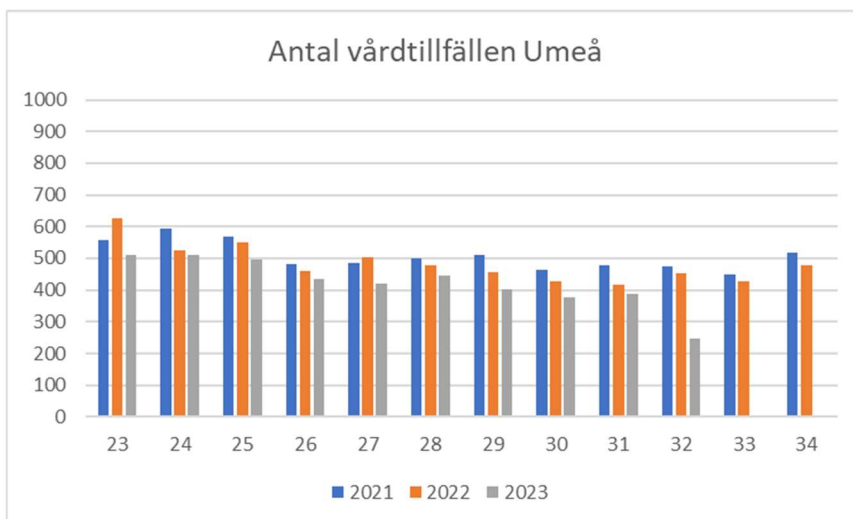
Sammanställning Produktion och kapacitetsstyrning

Nedan följer en sammanställning från PKS där en jämförelse mellan somrarna 2023, 2022 och 2021 gjorts avseende vårdplatser, disponibla vårdplatser, vårdtillfällen och beläggningsgrad. Jämförelser avser veckorna 23–34 respektive år.

Norrlands universitetssjukhus

På Nus har det under sommaren 2023 varit fler belagda vårdplatser än antalet tillgängliga, vilket resulterat i en beläggningsgrad över 100 procent. Detta är första gången detta sker under sommarmånaderna. Det finns en tydlig nedåtgående trend jämfört med föregående år, särskilt när det gäller antalet vårdtillfällen. Dock är minskningen inte lika markant när det gäller avdelningsvårdtillfällen. Beläggningsgraden har varit högre under 2023 jämfört med samma period tidigare år.

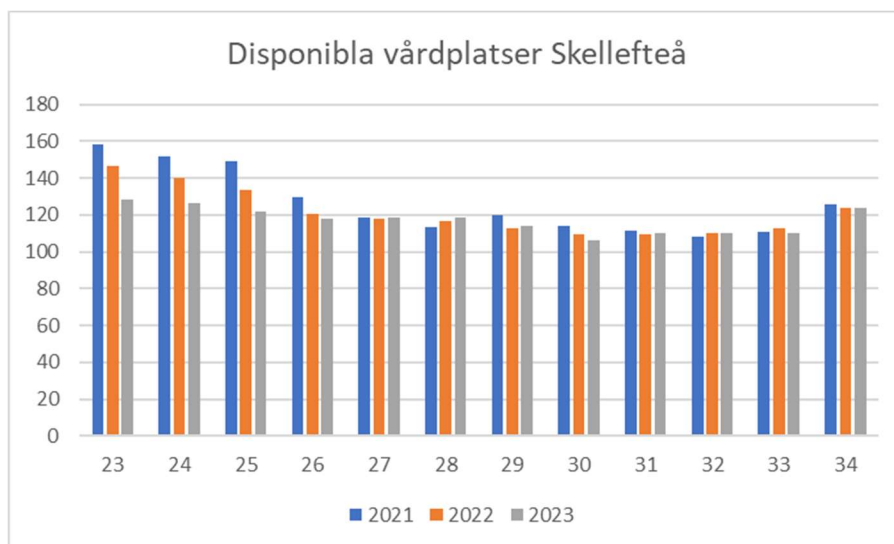
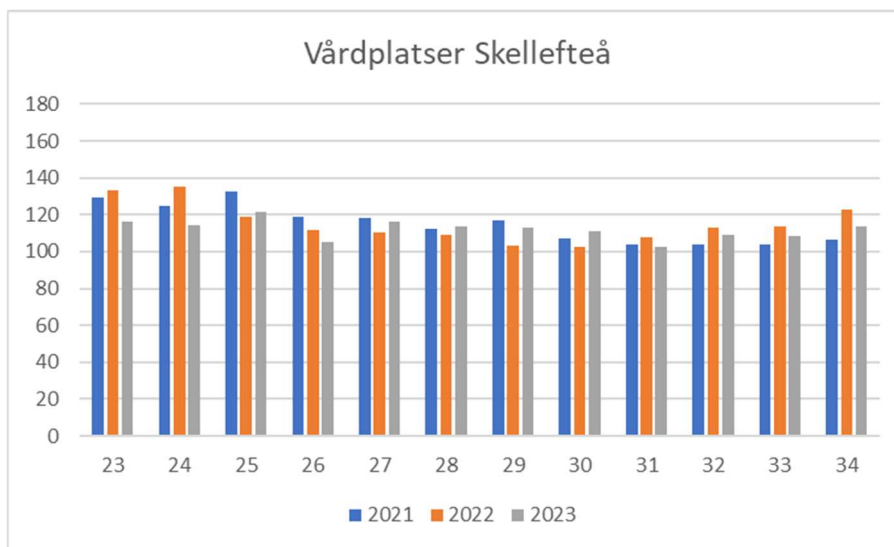

Skellefteå

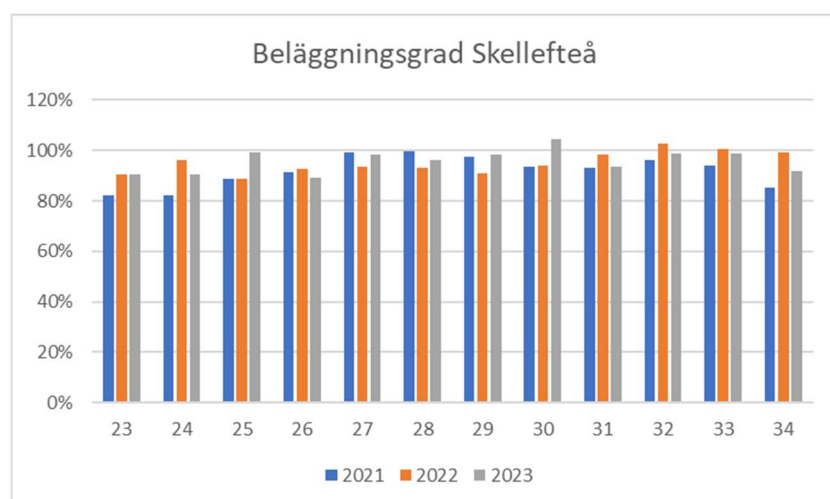
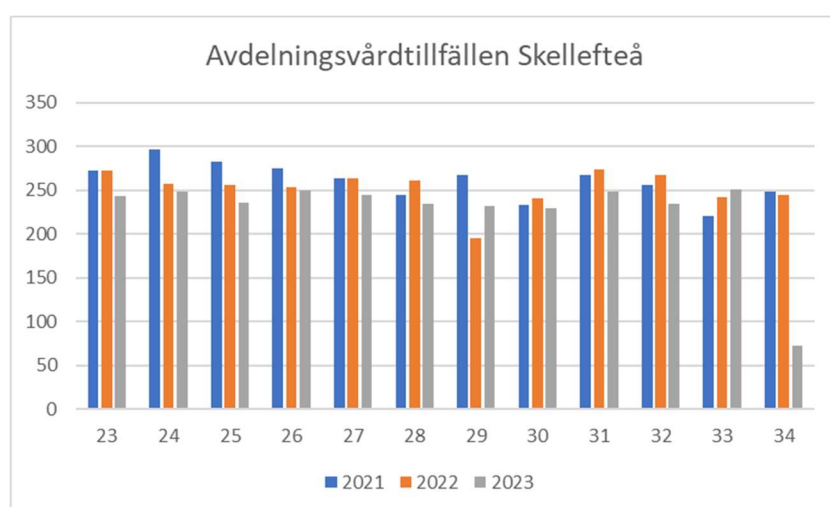
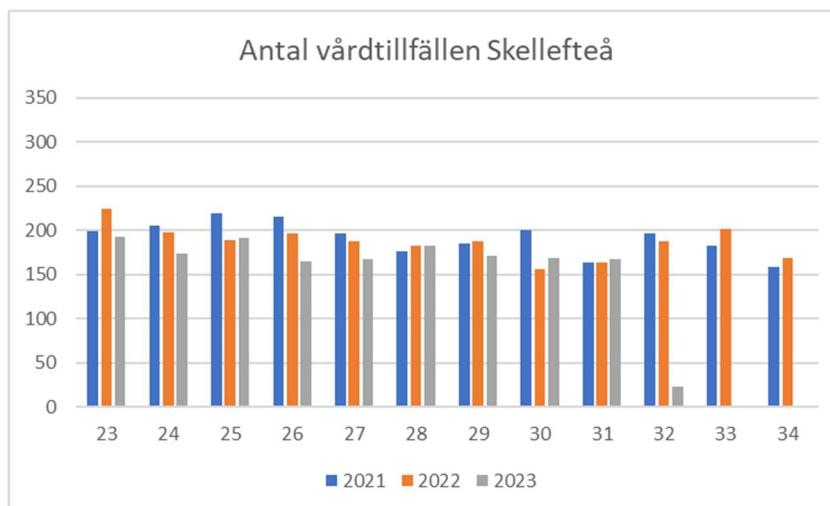
Skillnaden mellan antalet disponibla och belagda vårdplatser har minskat över tid. Antalet disponibla vårdplatser har varit relativt stabilt över åren, särskilt i jämförelse med Umeå. Antalet avdelningsvårdtillfällen har minskat över de senaste tre åren, i genomsnitt är det fortfarande 65 fler avdelningsvårdtillfällen per vecka jämfört med vårdtillfällen totalt sett.

Data för vårdtillfällen i vecka 32–34 saknas på grund av Divers månatliga uppdatering.

Beläggingsgraden tenderar att vara runt 100procent i juli för att sedan minska i augusti. Medelprocesstiden har blivit jämnare över åren. Snittet indikerar att medelprocesstiden på avdelningarna i Skellefteå har minskat över tiden.

Lycksele

Skillnaden mellan disponibla vårdplatser och antalet vårdplatser har minskat från 211 år 2022 till 150 år 2023. Under perioden vecka 23–34 från 2021 till 2023 har disponibla vårdplatser minskat med drygt 100. Det saknas data för antal vårdtillfällen under vecka 32–34 år 2023.

Antalet vårdtillfällen är också mycket färre år 2023 jämfört med tidigare, med en minskning på ca 16 procent (cirka 140 färre jämfört med 2021). Antalet avdelningsvårdtillfällen är färre under 2023 än de tidigare åren på majoriteten av veckorna under sommaren.

Beläggingsgraden är högre under 2023 jämfört med hela perioden vecka 23–34, majoriteten av veckorna ligger beläggingsgraden under 90 procent. Totalt sett är beläggingsgraden 81 procent i Lycksele under perioden, vilket är 7 procent högre än motsvarande period 2022.

